

Prethodno priopćenje

VAŽNOST DUALNOG OBRAZOVANJA KAO JEDAN OD NAČINA UČENJA ZA PODUZETNIŠTVO

Vedrana Šimunić, mag. oec., Privatna gimnazija i ekonomska škola Katarina Zrinski
Selska cesta 119, 10110 Zagreb, Hrvatska
Telefon: +385 98 180 4066, e-mail: vedrana.simunic@zrinski.org

SAŽETAK

Poduzetništvo, kao jedna od ključnih kompetencija u obrazovanju, pruža kontinuirani razvoj svake osobe, ali i gospodarstva u cjelini. Cilj je poduzetništva poticanje i razvoj kreativnosti, ali i iznošenje vlastitih ideja na inovativan način, a sve u svrhu prilagodbe stalnim promjenama na tržištu uslijed globalne konkurencije. Svaka osoba, ako se želi probiti na tržište, ali i opstati na njemu, mora od najranije dobi ulagati u sebe i poduzetničke kompetencije kako bi uspjela. Ovim radom prikazat će se mišljenja srednjoškolaca strukovnog i gimnazijskog usmjerenja, kao i studenata ekonomskog usmjerenja o važnosti ranog učenja za poduzetništvo projektom i praktičnom nastavom te stručnom praksom. Fokus će biti i na eventualnoj prednosti strukovnog usmjerenja naspram gimnazijskog upravo zbog poticanja na kreativno i vlastito mišljenje te pripremu za poslovni svijet. Empirijski dio rada autorica će potkrijepiti teorijom uz dodatna pojašnjenja ključnih pojmova. U radu će se navesti i nekoliko relevantnih definicija na temu poduzetništva te će se pojasniti ključne karakteristike poduzetnika koje će imati veliku ulogu u prepoznavanju potencijalnih poduzetnika ciljane skupine ovog rada. Najvažniji je cilj rada prikazati mišljenja o važnosti ranog učenja za poduzetništvo na kreativan i zanimljiv način dualnim obrazovanjem, i to na uzorku od 121 učenika u dobi od 15 do 24 godine. Uz navedeno, jedan od važnijih ciljeva jest podići svijest mladim osobama o važnosti učenja za poduzetništvo jer je ono jedna od ključnih karika razvoja gospodarstva. Ovim se radom ispitalo četiri hipoteze. Sve zadane hipoteze upućuju na potrebu za promjenom. Provedbom ideje Kurikularne reforme u potpunosti bi se promijenio način školovanja što su i sami učenici prepoznali kao problem.

Ključne riječi: poduzetništvo; kompetencije; dualno obrazovanje, projektna nastava

1. UVOD

Poduzetništvo, kao jedna od ključnih kompetencija u obrazovanju, pruža kontinuirani razvoj svake osobe, ali i gospodarstva u cjelini. Stoga, ovaj rad usmjerit će se na razvoj poduzetničkih kompetencija učenika srednjih škola te definiranje njihovog stajališta o važnosti ranog učenja za poduzetništvo kroz dualno obrazovanje¹, odnosno stručne prakse, terenske nastave, praktične nastave te učenje kroz suvremene metode rada u nastavi².

Osim relevantnih definicija poduzetništva i karakteristika poduzetnika koje će imati veliku ulogu u prepoznavanju potencijalnih poduzetnika ciljne skupine ovog rada, sekundarnim istraživanjem prikazat će se važnost stvaranja poduzetničkih ideja i njezin utjecaj na gospodarstvo Republike Hrvatske. Uz teorijsko objašnjenje navest će se nekoliko primjera dobre prakse poduzetništva u Republici Hrvatskoj kako bi se dokazalo da su mladi ljudi poduzetni, inovativni i željni promjena na tržištu. Kako bi mladim poduzetnicima osigurali potpuni uvid u poduzetništvo i njegovu važnost, u radu će se navesti i neke od institucija koje mogu biti od velike pomoći prilikom vođenja vlastitog posla.

Najvažniji cilj rada je prikazati mišljenja mladih ljudi u dobi od 15 do 24 godine o važnosti ranog učenja za poduzetništvo na kreativan i zanimljiv način dualnim obrazovanjem. Uz navedeno, jedan od važnijih ciljeva jest podići svijest mladim osobama o važnosti učenja za poduzetništvo jer je ono jedna od ključnih karika razvoja gospodarstva.

2. PODUZETNIŠTVO I KARAKTERISTIKE PODUZETNIKA

Cilj je poduzetništva poticanje i razvoj kreativnosti, ali i iznošenje vlastitih ideja na inovativan način, a sve u svrhu prilagodbe stalnim promjenama na tržištu uslijed globalne konkurencije. Svaka osoba, ako se želi probiti na tržište, ali i opstati na istome, mora od najranije dobi ulagati u sebe i svoje poduzetničke kompetencije kako bi uspjela. Razlog tome proizlazi iz definicija poduzetništva.

Poduzetništvo se smatra dinamičnim procesom stvaranja povećane vrijednosti koju stvaraju pojedinci preuzimajući rizik kapitala, vremena i karijere (Hirsch, Peters i Shepherd, 2005, str. 8).

¹ Dualno obrazovanje predstavlja optimalnu kombinaciju teorije i prakse što odlaskom u poduzeća, što korištenjem suvremenih metoda rada nastavnika (simulacija, terenska nastava, istraživački projekti itd.)

² Suvremene metode rada u nastavi su metode rada nastavnika u kojima učenik na kreativan način aktivno promišlja i samostalno dolazi do rješenja zadanog problema. Učenik samostalno istražuje prema dobivenim uputama nastavnika i tako izražava svoju kreativnost (Matijević i Radovanović, 2011).

Škorić smatra poduzetništvo skupom aktivnosti i ulaganje u samo poduzeće radi ostvarenja dobiti ili profita (Škorić, 1995, str. 23).

Dok prema Kuratku poduzetništvo se smatra procesom inovacije i pokretanja novih poduzetničkih pothvata temeljenim na individualnim i organizacijskim sposobnostima pojedinca, a potpomognut državom, obrazovnim sustavom i ostalim pratećim institucijama (Kuratko, 1998).

Iz navedenoga se može zaključiti kako postoji velik broj autora koji su na svoj način definirali poduzetništvo, a za ovaj rad upravo zadnja navedena definicija bit će misao vodilja ostatku rada.

Nadalje, suvremeni pristup poduzetništvu temelji se na sposobnosti kreiranja i stvaranja vizije kao ljudskog kreativnog čina za izgradnju poduzeća (Kolaković, 2006, str. 3). Poticanje kreativnosti u školama kod mladih osoba rezultiraju kvalitetnim i inovativnim poduzetničkim idejama koje stvaraju nove prilike na poslovnom tržištu.

Poduzetništvo, kao jedno od osam ključnih kompetencija³ Vijeća Europe (Europska komisija, 2012), prepoznato je kao ključna stavka razvoja gospodarstva. Iako poduzetništvo kao kompetencija još uvijek nije cjelovito razrađena i implementirana u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske, tim stručnjaka razradio je prijedlog uvođenja poduzetništva u osnovne i srednje škole kao međupredmetne teme (Cjelovita kurikularna reforma, 2016). Stečene kompetencije omogućile bi pojedincu pretvaranje poslovne ideje u djelo te bi oblikovale osobu spremnu za poslovne izazove.

Ranim učenjem za poduzetništvo razvile bi se poduzetničke osobine (kompetencije) koje bi stvorile konkurentsku prednost. Drugim riječima, kreativnost, inovativnost, sposobnost razumnog preuzimanja rizika, kao i sposobnost planiranja, organiziranja i vođenja projekata omogućili bi postizanje željenih postavljenih ciljeva (Cjelovita kurikularna reforma, 2016). I ono najvažnije, mladi ljudi orijentali bi se k budućnosti. Stvorili bi pravi osjećaj za pronalaženje prilike (Kolaković, 2006, str. 25) i iskoristili bi je u potpunosti.

3. PRIMJERI DOBRE PRAKSE PODUZETNIŠTVA

Poduzetništvo i samozapošljavanje u Republici Hrvatskoj zadnjih nekoliko godina postaje sve više aktualno. Veliki broj mladih ljudi usprkos teškoj gospodarskoj i financijskoj situaciji pronalazi svoju priliku i uspješno je iskoristava. Razlog tome proizlazi iz želje za neovisnošću te odgovornošću i željom za uspjehom.

³ Ključne kompetencije definiramo kao kombinaciju znanja, vještina i stajališta koja omogućavaju primjenu znanja, vještina i socijalnih i metodoloških sposobnosti (Jurković Majić i Kliment, 2014, 11).

Uspješne poduzetničke priče⁴ čitamo svakodnevno. Svaka je za sebe jedinstvena, inovativna i kreativna. Ali one najuspješnije povezane su s tehnološkom inovativnošću. Razvojem mobilne aplikacije poduzetnici Alan Sumina i Zoran Vučinić, dvojac iz tvrtke Nanobit, 2015. godine osvojili su prestižnu nagradu Poduzetnika godine, revizorsko-konzultantske tvrtke Ernst & Young. Istu nagradu osvojio je i Mate Rimac, inovator i višestruko nagrađivani mehatroničar koji je svoj poduzetnički put započeo još u srednjoj školi kroz ideju da napravi vlastiti trkaći automobil na struju. Danas je on uspješan poduzetnik koji zapošljava preko 70 zaposlenika (Poslovni dnevnik, 2015). Svi su ti poduzetnici snagom vlastite volje uspjeli u svojem poslu.

Postoji sve veći interes mladih ljudi koji se žele dokazati na tržištu rada osnivajući vlastiti posao, potrebno je osvijestiti njihov poduzetnički duh i olakšati im početke njihova rada. Jedan od razloga sve veće popularizacije poduzetništva ogleđa se u mogućnosti financijske potpore mladim poduzetnicima te besplatne radionice⁵ i savjetodavni rad. Najpoznatije ustanove koje pružaju savjetovanja i radionice svim poduzetnicima su Plavi ured, Ministarstvo poduzetništva i obrta⁶, Hrvatska gospodarska komora te mnogi drugi.

Kako bi se dokazala sama činjenica sve većeg interesa poduzetništva, kao i učenja za poduzetništvo, u sljedećem poglavlju prezentirat će se rezultati istraživanja srednjoškolaca i njihovi stavovi i interesi prema poduzetništvu i osnivanju vlastitog posla. Temeljem dobivenih odgovora učenici će moći prepoznati imaju li poduzetničkih preferencija i kako dobivene rezultate iskoristiti u svoju korist.

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U skladu s empirijskim ciljevima istraživanja, kao i postavljenim hipotezama, sastavljen je upitnik o važnosti dualnog obrazovanja kao jedan od načina učenja za poduzetništvo. Upitnik je izradila autorica vodeći se željom za istraživanje učeničkih preferencija prema poduzetništvu te važnost razvoja poduzetničkih ideja u srednjim školama.

Upitnik se sastoji od 41 pitanja koja su raspoređena u četiri ključne cjeline: (1) *osobne značajke ispitanika*, (2) *važnost stručne prakse i terenske nastave*, (3) *preferencije, odnosno sklonosti učenika k poduzetništvu* i (4) *utjecaj predmeta vježbenička tvrtka na osnivanje vlastitog posla*. Sva pitanja strukturirana su tako da ispitanik zaokružuje odgovor od jedan do pet, ovisno o navedenoj tvrdnji i stupnju slaganja

⁴ Veliki broj uspješnih poduzetničkih priča mogu se pogledati na internet stranici Plavog ureda na sljedećem linku: <http://plaviured.hr/poduzetnicki-centar/>

⁵ Razvojna agencija Zagreba otvara svoju organizacijsku jedinicu Plavi ured koji je prvi poduzetnički centar Grada Zagreba. Oni nude besplatne radionice i savjetovanje za sve mlade poduzetnike. Više na: <http://plaviured.hr/>

⁶ Ministarstvo poduzetništva i obrta, <https://poduzetnistvo.gov.hr/>

s njom. Zaokruživanjem broja jedan u određenoj tvrdnji označava kako se ispitanik izrazito ne slaže s navedenom tvrdnjom, a broj pet označava potpuno slaganje s navedenom tvrdnjom.

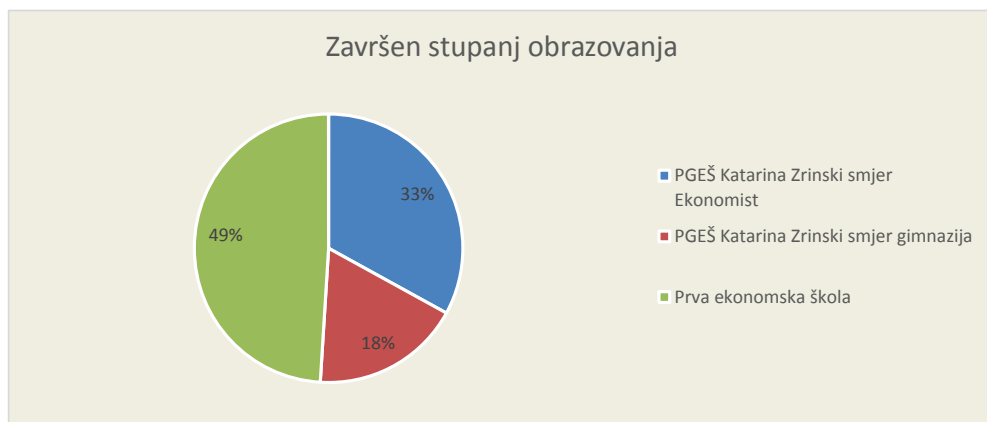
Svrha ove analize jest utvrditi važnost razvoja poduzetništva kod mladih kako bi po završetku svojeg obrazovanja mogli što bolje konkurirati na tržištu rada. Nadalje, istraživanjem se želi utvrditi, odnosno dobiti odgovor na četiri postavljene hipoteze, a to su: H_1 – učenici ekonomskih škola smatraju kako bi se u srednjim školama trebalo održavati više praktične nastave, H_2 – učenici ekonomskih škola imaju više potencijala za razvoj poduzetničke ideje od gimnazijskog usmjerenja, H_3 – učenici privatnih škola skloniji su dualnom obrazovanju i učenju za poduzetništvo i H_4 – predmet Vježbenička tvrtka motivacijski je faktor za upis na ekonomski fakultet.

Osnovna pretpostavka koja je razlog provođenja navedenog istraživanja glasi:

Poduzetništvo i poduzetnički duh predstavljaju najvažniju kariku u razvoju svakog čovjeka, a njega je potrebno razvijati kontinuirano praktičnim radom i aktivnostima koje potiču poduzetničku ideju.

U istraživanju je sudjelovao 121 učenik u dobi od 15 do 24 godine. Ciljana su skupina istraživanja učenici srednjih ekonomskih škola, i to državne (Prva ekonomska škola Zagreb) i privatne ekonomske škole (Privatna gimnazija i ekonomska škola Katarina Zrinski) te učenici privatne gimnazije (Privatna gimnazija i ekonomska škola Katarina Zrinski) koji slušaju ili su slušali predmet Vježbenička tvrtka. Anketiranje je provedeno osobno, tj. podjelom anketnih upitnika učenicima navedenih škola. Odaziv gimnazijalaca u Privatnoj gimnaziji i ekonomskoj školi Katarina Zrinski je 67 % (22 ispunjene ankete od ukupno 33, razlog: u trenutku provedbe ankete učenici nisu bili u školi), odaziv ekonomista u istoj školi je 71 % (40 ispunjenih anketa od ukupno 56, razlog je isti). U Prvoj ekonomskoj školi anketa je provedena u dva razreda zbog brojčane usklađenosti škola, a odaziv je bio 95 % (59 ispunjenih anketa od ukupno 62, razlog: u trenutku provedbe ankete učenici nisu bili u školi). Što znači da je ukupan odaziv 80 % ispunjenih anketa čime se zaključuje kako je odabrani uzorak adekvatan.

Uzme li se u obzir navedeni uzorak kao uzorak od 100 % obrađenih anketa, rezultati se mogu prikazati i sljedećom slikom.

Slika 1: Broj anketiranih učenika po školama

Izvor: rad autora

Najviše provedenih anketnih upitnika bilo je u Prvoj ekonomskoj školi što je i logično zbog veličine škole i broja učenika koji je pohađaju. Privatna gimnazija i ekonomska škola Katarina Zrinski učenicima gimnazijskog usmjerenja u prvom razredu srednje škole omogućava razvoj poduzetničke kompetencije predmetom Vježbenička tvrtka što ih čini kompetentnima za ispunjenje navedenog anketnog upitnika.

Uz anketni upitnik proveden je i dubinski intervju s dvjema osobama, polaznicima Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Osobe su muškog i ženskog spola i u radu nisu navedene po imenu jer su željele ostati anonimne. Intervju je proveden kako bi se stvorila poveznica i utvrdio odnos između zainteresiranosti i motiviranosti učenika srednjih škola za upis na Ekonomski fakultet. Navedena je i uloga nastavnika u kreiranju poduzetničke ideje kod učenika. Navedeni intervju povezan je s četvrtom hipotezom koja će na ovaj način biti dodatno pojašnjena.

4.1. Rezultati istraživanja i diskusija rezultata istraživanja

Kako bi se utvrdilo koliko učenici pridodaju važnosti stručnoj praksi, terenskoj nastavi i praktičnoj nastavi postavljena su pitanja povezana s navedenim problemom. Tako će se prezentirati njihove preferencije ovisno o školi iz koje dolaze. Tablicom 1.1. prikazano je mišljenje učenika o dualnom obrazovanju kroz aktivnosti u školi, ali i izvan nje. Sljedećom tablicom provjerit će se prva hipoteza koja glasi: učenici ekonomskih škola smatraju kako bi se u srednjim školama trebalo održavati više praktične nastave.

Tablica 1.1.: Zastupljenost dualnog obrazovanja u školama i mišljenje učenika o tome

	X_{\min}	X_{\max}	X		
			državna - ekonomist	privatna - ekonomist	privatna - gimnazija
Škola mi pomaže da postanem zrela i odgovorna osoba.	1	5	3,53	3,62	3,71
Smatram kako će mi škola biti dobra podloga za uspješnost na fakultetu.	1	5	3,68	4,00	4,05
U školi ne učimo samo teoriju, već je i primjenjujemo.	1	5	3,27	3,25	3,18
Smatram kako u školi učimo sadržaj koji možemo primijeniti u budućem poslovnom životu.	1	5	3,37	3,80	3,82
Smatram kako bi trebalo biti više prakse u školi.	1	5	4,15	4,13	3,48
Smatram kako nastavnici trebaju iznositi više primjera iz prakse.	1	5	4,32	4,05	3,86
Praktična nastava poželjna je u školama.	1	5	4,11	3,90	3,81
Simulacija predstavlja jedan od najboljih načina učenja u srednjim školama.	1	5	3,93	3,80	3,67
Terenska nastava i posjet tvrtki različitih djelatnosti smatram najučinkovitijim učenjem.	1	5	4,34	3,97	3,54
Potrebno je imati više stručne prakse u srednjim školama.	1	5	4,88	3,83	3,36

Izvor: prema dobivenim rezultatima istraživanja

Rezultati dobiveni gore navedenom tablicom upućuju na to da učenici gimnazijskog usmjerenja, kao i učenici ekonomskog usmjerenja (neovisno išli oni u državnu ili privatnu školu) smatraju kako im škola pomaže da postanu zrele i odgovorne osobe.

Ono što je najvažnije jest činjenica kako smatraju školu kao dobru podlogu za uspješnost u daljnjem obrazovanju. Navedene tvrdnje mogu biti samo pokazatelj uspješnog rada nastavnika, kao i pokazatelj svijetle budućnosti današnjeg naraštaja učenika.

Kako je uvijek osnovni cilj bio poboljšanje kvalitete obrazovanja, a sve u svrhu kvalitetnog osposobljavanja učenika za buduće poslovne aktivnosti, može se reći kako učenici nisu zadovoljni trenutnim aktivnostima koje im pružaju škole.

Učenici ekonomskog i gimnazijskog usmjerenja smatraju kako stečena teorijska znanja ne primjenjuju dovoljno u praksi. Učenici gimnazijskog usmjerenja tome i ne pridaju veliku pažnju s obzirom na to da imaju puno više općih predmeta. Njihova uža specijalizacija i potrebna praksa očitovat će se na odabranim fakultetima. Veći problem javlja se kod ekonomista koji po završetku srednjoškolskog obrazovanja mogu stupiti u radni odnos, a ne upisati se na fakultet. Bez stručne prakse i rada u poduzećima učenici nisu konkurentni na tržištu. Dobiveni rezultati upućuju na to da učenici žele i smatraju da bi im bilo korisno teorijske sadržaje učiti kroz praktičnu nastavu, primjere iz stvarnog života te posjete poduzećima.

Specifično je napomenuti kako ekonomisti privatne škole smatraju da se u školama uči sadržaj koji se može primijeniti u budućem poslovnom svijetu, za razliku od ekonomista u državnoj školi. Razlika između srednjih vrijednosti prosječnih odgovora ispitanika je preko 11 % u korist ekonomista privatnih škola. Navedena činjenica može proizaći iz pristupa nastavnika prema učeniku te fokusiranje na činjenice koje su potrebne za budući poslovni svijet što se može iščitati iz podatka kako ekonomisti privatnih škola u manjoj mjeri navode primjere iz prakse jer ih već sada u dovoljnoj mjeri dobivaju od svojih nastavnika.

Uzmu li se u obzir sve gore navedene tvrdnje, može se potvrditi postavljena hipoteza da učenici ekonomskih škola, neovisno bile one državne ili privatne, smatraju da bi se u srednjim školama trebalo održavati više praktične nastave.

Kurikularna reforma⁷ ima prijedlog za rješenje problema kojeg su i sami učenici prepoznali. Osvremenjivanjem nastave u srednjim školama ne samo da će se stvoriti zainteresiranost za strukovna zanimanja već će se na kvalitetniji način oblikovati mlada osoba spremna za poslovni svijet i izazove koji dolaze s njim.

Detaljnou analizom zainteresiranosti učenika za učenje preko dodatnih aktivnosti i praktičnog rada, dovodi nas do potrebe za istraživanje činjenice koliko stvarno učenici žele promjene i koji je razlog tome. Potrebno je istražiti krije li se u našim učenicima poduzetnički duh i potreba za osnivanjem vlastitog posla kao rezultat vlastitih ideja.

Tablicom 1.2. želi se ocijeniti potencijal učenika za razvoj poduzetničke ideje. Rezultatom i karakteristikama poduzetnika ispitat će se druga hipoteza koja navodi kako učenici ekonomskih škola imaju više potencijala za razvoj poduzetničke ideje od gimnazijskog usmjerenja.

⁷ Kurikularna reforma – više može se pogledati na linku: <http://www.kurikulum.hr/>

Tablica 1.2.: Karakteristike poduzetnika i stvaranje poduzetničke ideje

	X_{min}	X_{max}	X		
			državna - ekonomist	privatna - ekonomist	privatna - gimnazija
Kreativna sam osoba.	1	5	3,92	3,85	3,41
Smatram se vođom grupe.	1	5	3,25	3,20	2,80
Volim riskirati ako smatram da će mi to ostvariti moje želje.	1	5	4,05	4,15	4,09
Energična sam osoba.	1	5	3,81	3,67	3,64
Volim izazove.	1	5	4,10	3,76	3,68
Želim osnovati vlastiti posao.	1	5	3,98	4,46	3,59
Smatra kako mogu više uspjeti u poslu ako sam vlasnik svojeg poduzeća, nego da radim za drugoga.	1	5	3,81	4,31	3,77
Ambiciozna sam osoba.	1	5	4,00	3,89	3,73
Uspjeh povezujem s vlastitom motivacijom.	1	5	4,24	4,39	4,27
Volim organizirati aktivnosti unutar grupe.	1	5	3,44	2,84	3,32
Predan/a sam poslu.	1	5	3,97	3,68	3,68
Volim si postaviti visoke ciljeve.	1	5	4,20	3,95	4,05
Imam viziju vlastitog posla.	1	5	3,93	3,82	3,55

Izvor: prema dobivenim rezultatima istraživanja

U sve tri promatrane kategorije učenici smatraju da su kreativne osobe što nam daje naslutiti kako svaka osoba može biti poduzetna uz dodatni angažman i vlastitu motivaciju koja će dovesti do uspjeha. Drugim riječima, svaka osoba koja uistinu želi razvijati svoj poduzetnički duh može postati uspješna u poslovnom svijetu.

Preuzimanje rizika i izazova u velikoj su mjeri karakteristike poduzetnika. Promotri li se dobiveni podatci, može se zaključiti kako je razlika između srednje vrijednosti prosječnih odgovora ispitanika preko 10 % u korist ekonomista. Bitno je također navesti i podatak kako se ekonomisti slažu s tvrdnjom da su ambiciozne osobe. Prema mnogim istraživanjima upravo je ambicioznost i želja za uspjehom dovela osobe do

razvoja poduzetničke ideje. Često želja za dokazivanjem preraste u ambicioznost koja rezultira uspjehom i postavljanjem visokih ciljeva.

Prema dobivenim podacima, i ekonomisti i gimnazijalci smatraju visoko postavljene ciljeve važnima u poslovnom svijetu, ali prema ostalim pokazateljima razvoja poduzetničke ideje i želje za stvaranjem novoga, ekonomisti su pokazali veći interes za poduzetništvom.

Sama činjenica da veliki broj ispitanika ekonomskog usmjerenja u privatnim školama ima želju osnovati vlastiti posao, smatra se pozitivnom. Uzme li se u odnos srednja vrijednost ispitanika privatne škole smjera ekonomist i privatne škole gimnazijskog usmjerenja, postoji razlika u 25 %. Odnosno, razlika između srednjih vrijednosti iznosi 25 % u korist ekonomskog usmjerenja. Time je potvrđena hipoteza da učenici ekonomskih škola imaju više potencijala za razvoj poduzetničke ideje, a samim time i osnivanje vlastitog posla, od gimnazijskog usmjerenja.

Nadalje, kako bi učenici mogli razvijati poduzetničke kompetencije potrebno je u školama provoditi aktivnosti koje im to omogućuju. Tablicom 1.3. prikazat će se procjena važnosti dualnog obrazovanja kod učenika. Odnosno, prezentirat će se shvaćanje predmeta Vježbenička tvrtka kao pokazatelj i smjernica za daljnje razvijanje kreirane poslovne ideje.

Tablica 1.3: Percepcija učenika o predmetu Vježbenička tvrtka

	X_{\min}	X_{\max}	X		
			državna – ekonomist	privatna – ekonomist	privatna - gimnazija
Smatram kako je predmet Vježbenička tvrtka koristan u svakodnevnom životu.	1	5	3,92	4,03	3,86
Na predmetu Vježbenička tvrtka razvijam poduzetničke ideje.	1	5	3,54	4,21	3,67
Predmet Vježbenička tvrtka me potaknuo na razmišljanje o osnivanju vlastitog posla.	1	5	3,09	4,08	3,00
Više razumijem nastavni sadržaj ako je odrađen na predmetu Vježbenička tvrtka.	1	5	3,03	3,92	-

Pomoću predmeta Vježbenička tvrtka shvaćam važnost učenja pojedinih nastavnih sadržaja drugih predmeta.	1	5	2,88	3,55	-
Predmet Vježbenička tvrtka potaknuo me na razmišljanje o upisu na ekonomski fakultet.	1	5	2,37	3,03	2,38
Smatram da bi prakse i predmeta sličnih Vježbeničkoj tvrtki trebalo biti više u školama.	1	5	3,37	4,03	3,05
Smatram da je smjer ekonomist u prednosti naspram gimnazijskog usmjerenja zbog poticanja kreativnosti i poduzetničke ideje.	1	5	3,63	4,16	2,14
Predmet Vježbenička tvrtka može nam dati sliku poslovanja određene (stvarne) tvrtke.	1	5	3,68	4,08	3,38
Predmet Vježbenička tvrtka djelomično nas osposobljava za vođenje vlastitog posla.	1	5	3,36	4,14	-
Vježbenička tvrtka potiče poduzetništvo u nama.	1	5	3,32	4,00	3,29
Predmet Vježbenička tvrtka motivira me i potiče kreativnost.	1	5	3,03	3,92	2,91

Izvor: prema dobivenim rezultatima istraživanja

Učenici svih škola smatraju predmet Vježbenička tvrtka vrlo važnim u školstvu te smatraju da na navedenom predmetu razvijaju svoje poduzetničke ideje. Učenici privatne ekonomske škole u velikoj mjeri smatraju predmet Vježbenička tvrtka jednim od faktora i razloga osnivanja vlastitog posla. Vježbenička tvrtka nema veliki utjecaj na razumijevanje nastavnog sadržaja kod ekonomista državne škole, ali ekonomisti privatne škole ipak u određenoj mjeri povezuju razumijevanje nastavnog sadržaja s navedenim predmetom. Mogući rezultat leži u dodatnom naglašavanju i korelaciji nastavnih predmeta.

Pogledom na tablicu 1.3. zaključuje se da učenici privatne ekonomske škole Vježbeničku tvrtku smatraju važnijom od učenika državne ekonomske škole. Samim time potvrđuju hipotezu H_3 koja navodi kako su učenici privatnih škola skloniji dualnom obrazovanju i učenju za poduzetništvo. Potvrđuje li se dobiveni rezultat činjenicom da su učenici privatnih škola većinom djeca poduzetnika i već od malih nogu povezuju znanje s praksom pokazat će se s vremenom.

Ono što je bitno navesti jest činjenica kako ni učenici državne ni učenici privatne škole ne smatraju predmet Vježbenička tvrtka motivacijskim faktorom za upis na ekonomski fakultet. Navedenu tvrdnju potvrdila je i kontakt osoba s kojom je autorica provela dubinski intervju. Motivacijski faktor za upis na ekonomski fakultet bili su drugi ekonomski predmeti te sama činjenica važnosti i rasprostranjenosti ekonomije u svim djelatnostima. Time se odbacila zadnja hipoteza koja je navodila da je predmet Vježbenička tvrtka motivacijski faktor za upis na ekonomski fakultet.

Provedenim istraživanjem željela se pokazati šira slika važnosti dualnog obrazovanja i ranog učenja za poduzetništvo. Kako bi se navedeni zaključci mogli koristiti u svrhu napredovanja školstva, potrebno je navesti ograničenja prilikom istraživanja. Ograničenje istraživanja očituje se u veličini uzorka jer se istraživanje provodilo u dvije škole, a ne u svim školama Republike Hrvatske. Kako bi se dobile najtočnije informacije bilo je potrebno anketirati učenike svih škola te studente ekonomskih fakulteta koji djeluju u Republici Hrvatskoj.

Drugo ograničenje proizlazi iz subjektivnosti ispitanika i samoj ozbiljnosti popunjavanja ankete. No bez obzira na navedena ograničenja, prikupljeni podatci smatraju se korisnim i vrijednim za dobivanje određenih rezultata na temelju kojih su doneseni zaključci o važnosti dualnog obrazovanja.

Također je bitno navesti kako je ovo istraživanje važno zbog toga što se promatra nekoliko faktora koji objašnjavaju dualno obrazovanje. Tražilo se mišljenje učenika o praktičnoj nastavi koja je temelj Kurikularne reforme, kao i dualnog obrazovanja. Promatrao se specifičan predmet Vježbenička tvrtka koji se temelji na praktičnom radu stečenog znanja i povezanosti upisa na ekonomske fakultete. Drugim riječima, rano učenje za poduzetništvo te osvještavanje o važnosti poduzetništva imperativ je današnjice. Većina autora fokusira se na istraživanje i razvoj poduzetništva kod vrtičke dobi, kod studenata ili financiranje poduzetništva, kao i temu žena u poduzetništvu. Srednjoškolski uzrast kao poveznica svega navedenog slabo je istražena. Uzme li se u obzir odnos ekonomskog i gimnazijskog usmjerenja koje je prikazano u navedenim rezultatima, rad se može smatrati vrijednim za donošenje mnogih zaključaka, kao i smjernice za daljnji razvoj poduzetništva u obrazovanju.

5. ZAKLJUČAK

Poduzetništvo, kao jedna od ključnih kompetencija u obrazovanju, pruža kontinuirani razvoj svake osobe, ali i gospodarstva u cjelini. To se najviše očituje u poticanju i razvoju kreativnosti, kao i iznošenju vlastitih ideja na inovativan način. S obzirom na to da postoje stalne promjene na tržištu uslijed globalne konkurencije, potrebno je

poticati rano učenje za poduzetništvo kako bi mladi ljudi razvili svoje poduzetničke kompetencije čime bi stvorili konkurentsku prednost.

Važnost učenja za poduzetništvo prepoznali su i srednjoškolci kojima je praktična nastava temelj obrazovanja i shvaćanja nastavnog sadržaja. Provedenim anketnim upitnikom došlo se do mnogih zanimljivih podataka koji mogu služiti kao smjernice za daljnje istraživanje, kao i poticanje poduzetništva.

Radom su se ispitale četiri pretpostavljene hipoteze. Prve su tri hipoteze u potpunosti prihvaćene, dok je zadnja hipoteza odbačena. Drugim riječima, učenici ekonomskih škola smatraju kako bi se trebalo održavati više praktične nastave te smatraju kako imaju više potencijala za razvoj poduzetničke ideje od gimnazijskog usmjerenja. Ono što je još važnije jest činjenica kako su učenici privatnih škola skloniji dualnom obrazovanju. Zadnja hipoteza koja navodi predmet Vježbenička tvrtka motivacijskim faktorom za upis na ekonomske fakultete odbačena je.

Sve hipoteze upućuju na potrebu za promjenom. Provedbom ideje Kurikularne reforme u potpunosti bi se promijenio način školovanja što su i sami učenici prepoznali kao problem. Škole bi i dalje imale obrazovnu funkciju, ali bi u većoj mjeri osposobljavale mlade ljude za tržište rada. Više bi poticale učenike na kreativno razmišljanje što bi rezultiralo razvojem gospodarstva u cjelini.

THE IMPORTANCE OF DUAL EDUCATION AS A WAY OF LEARNING FOR ENTREPRENEURSHIP

Vedrana Šimunić, MSc. Econ., Private Gymnasium and Economic school Katarina Zrinski

Selska cesta 119, 10110 Zagreb, Croatia

Telephone: 385 98 180 4066, e-mail: vedrana.simunic@zrinski.org

ABSTRACT

Entrepreneurship, as one of the key competences in education provides continuous development of each person as well as the economy as a whole. The main goal of entrepreneurship is encouraging and development of creativity but also expressing our own ideas in an innovative way with the purpose of adapting to constant changes in the market due to the global competition. Every person, if they want to penetrate the market and also survive on the same market, from an early age must invest in themselves and entrepreneurial competence in order to succeed. For this reason, this paper will show opinion of economic high school, grammar high school and economics students of the importance of early learning for entrepreneurship through the project teaching, practical training and professional practice. The focus will be on the possible benefits of vocational orientation as opposed to grammar school because of stimulating the creative and personal opinion and preparation for the business world. In the empirical part of the article the author will substantiate the theory with further explanations of key terms. The paper will give the several relevant definitions of entrepreneurship and will explain the key characteristics of entrepreneurs that will have a major role in identifying potential entrepreneurs target group of this study. The most important goal of this paper is to present opinions on the importance of early learning for entrepreneurship in a creative and interesting way through dual education on a sample of 121 students aged 15-24 years. In addition, one of the key goals is to raise the awareness of young people about the importance of learning for entrepreneurship because it is a key link in the development of the economy. This paper has examined the four hypotheses. All the default hypothesis point to the need for change. The implementation of the idea of Curricular reform would completely change the way of education that students themselves have identified as a problem.

Keywords: entrepreneurship; competence; dual education, project teaching

LITERATURA

1. Europska Komisija, EACEA/Eurydice, (2012). Developing Key Competences at School in Europe: Challenges and Opportunities for Policy. Eurydice Report. Luksemburg: Ured za publikacije Europske unije.
2. Hirsch, R. D., Peters, M. P. i Shepherd, D. A. (2005). Entrepreneurship. McGraw-Hill Irwin.
3. Jurković Majić, O. i Kliment, A. (2014). Poslovne komunikacije 2. Zagreb: Školska knjiga.
4. Kolaković, M. (2006). Poduzetništvo u ekonomiji znanja. Zagreb: Sinergija.
5. Kuratko, D. (1998). Entrepreneurship: A Contemporary Approach. New York: Harper&Row.
6. Matijević, M. i Radovanović, D. (2011). Nastava usmjerena na učenika. Zagreb: Školska knjiga.
7. Ministarstvo poduzetništva i obrta. Preuzeto s <https://poduzetnistvo.gov.hr/>
8. Plavi ured – Zagreb za poduzetnike. Preuzeto s <http://plaviured.hr/poduzetnicki-centar/>
9. Poslovni dnevnik. Preuzeto s <http://www.poslovni.hr/hrvatska/najsvjetliji-primjeri-hrvatskog-poduzetnistva-293890>
10. Škorić, A. (1995). Uvod u poduzetništvo. Zagreb: Hita-consulting.